

A magyar szellem diadala

A Nemzeti Színház

1923—1924-es évadjának teljesítménye

A Nemzeti Színház ma este a szezon egyik legnagyobb sikerével, a *Süt a nap* előadásával bezárta kapuit. Az a Nemzeti Színház, amely mindenha a nemes hagyományok őrzője, a klasszikus színpadi művészet letéteményese volt. Ez igen sokáig csupán erkölcsiekben hozta meg virágát, de ma már anyagiakban is megérlette gazdag gyümölcsét. Amikor a színházi konjunktúra kedvezőtlen voltát valamennyi színház egyformán kellemetlenül érzi, a Nemzeti Színház előadásait telt házak nézik végig. Azt a közel százados színházat, amely valamikor a legkonzervatívabb színház gyanánt szerepelt, ma legfiatalabb, legmodernebb műintézetünknek ismeri el mindenki és méltán, mert a legjobb művészekkel a legtökéletesebb előadásokat nyújtja. Pedig az ország első színháza lényegében nem változott meg. A népszerűség és pénztári siker érdekében nem tett engedményeket a művészet rovására és nem fokozta le a színvonalat, hanem a közönség szélesebb rétegeit emelte föl a maga szintjére. S a teljesített művészi munka színvonala nem ingadozott; egyenletes maradt egész éven át. Amilyen lendülettel indult neki a színházi év elején, ugyanabban a munkafeszültségben tartott ki az utolsó napig.

Hivatásához hiven, a Nemzeti Színház a klasszikus darabokat klasszikus előadásban szólaltatta meg, de sohasem a magyar színművelés rovására. Sőt. Ez évad meglepő bizonyossága annak, hogy a magyar szellem alkotásai val is lehet nagy sikereket elérni, sőt ma csakis

azzal lehet. Mint később részletezni fogjuk, a magyar darabok nemcsak számbelileg mulják fölül a külföldieket, hanem értékben sem maradnak mögöttük. A Nemzeti Színház páratlan eredményein fölbuzdulva, a magánszínházak is magyar' levegőjű, a magyar életet tükröző darabokkal kísérleteztek, de kísérletüket nem mindig követte siker. Mert nem elegendő a magyar színmű, ahhoz olyan évtizedes külső és belső, stílusbeli és lelki hagyományok kellene, amilyenek csak a Nemzeti Színház művészeit fűtik. Innen van az, hogy azok, akik nemcsak az anyagiak, hanem a megtiszteltetés kedvéért szegődnek az ország színházához s onnan őket a legkápázatosabb aranyhegyek ígéretése sem tudja eltántorítani: valósággal egy családdá forrnak össze s olyan együtttest alkotnak, amely mindig egységes, szabatos és összevágó játékot és teljes illúzióju hatást nyújt, akár magyar, akár klasszikus, akár modern színpadi alkotás interpretálásáról legyen szó.

S ennek a családnak a feje, ennek az együttesnek a lelke, ennek a finom és érzékeny — mert művészellemekből összetett — gépezetnek mérnöke dr. Hevesi Sándor, a művészelkű igazgató, a tudós rendező, a jószívű és megértő főnök. Vannak nagyszabású tervei s azokat meg is tudja oldani. Van éles szeme, amellyel minden értéket fölfedez s minden erőt arra a helyre állít, ahol legtöbbet produkál, legjobban megfelel és csakis ő felel meg legjobban. Többször láttuk az év folyamán, hogy olyanokat, akik hónapokig szóhoz sem jutottak, vagy csak jelentéktelen szerepekben, egyszerre olyan helyre állított, ahol képességük dusan kiteljesedett. Bámulatos érzéke van a művészi hatások maradék nélküli kihozásához, fokozásához és a rendelkezésre álló eszközökkel a le-

hető legtökéletesebbet nyújtja. Rendezésben olyan újításokat hozott, hogy annak nyoma többi színházainkon is meglátszik. Vannak ugyan neki is gáncsolói, de ez — hisszük — hajszálnyira sem térítheti el attól az iránytól amelyet célul maga elé tűzött.

A tavalyi színházi év a nagysikerű Shakespeare-ciklussal zárult és az iránta megnyilvánult érdeklődés arra bírta a színház vezetőségét, hogy azt ebben az évadban megismételje. Azonban az egyszeri megismétlés nem vált elegendővé, mert oly nagy volt a látó hogy még kétszer kellett a sorozatot kitűzni tehát ebben az évadban összesen három Shakespeare-ciklus volt. Az első ciklus október 1-től 31-ig, a második november 19-től december 19-ig s a harmadik január 17-től március 3-ig tartott. A három cikluson, melyekre az összejegyek elővételben keltek el, a következő tizen négy darab került színre: *Szentiványi álom Hamlet, Vízkereszt, III. Rikárd, Sok hűhó sem miért, Julius Caesar, Antonius és Kleopatra, 2 vihar, Tévedések játéka, IV. Henrik, Romeo é Julia, Velencei kalmár, Lear király, Makrancos hölgy*. A ciklus sikere nemcsak a közönségét, az irodalmi köröket és a hazai sajtót, hanem még a művelt külföld sajtóját is foglaloztatta.

Az idei szezon végén a *Klasszikus ciklus* vonzott közönséget a Nemzeti Színházba s a ciklus során, mely június 10-től 29-ig tartott magyar és külföldi klasszikusok vegyesen szerepeltek. A ciklusban, mely hét estére szólt, nyolc dráma került színre s mindeniket két egymás követő estén, tehát kétszer adták elő. A színre hozott klasszikusok a következők: *Bánk bá* (Katona József), *A salamancai varázsló* (Cez

rautes) és *A képzelt beteg* (Molière), *Az élet álom* (Calderon), *A revizor* (Gogoly), *Csalódások* (Kisfaludy Károly), *Solness építőmester* (Ibsen), *Haramiák* (Schiller).

A Nemzeti Színház a magyar darabokat egyáltalában nem mellőzte, mert mint fontosabb jeleztek, éppen azokkal volt a legnagyobb sikere. Magyar bemutató volt négy. Szeptember 21-én *Vitéz Miklós: Öregesen, rangosan* című falusi drámáját, november 24-én *Herczeg Ferenc: Balatoni rege*, január 11-én *Harsányi Zsolt-Mikszáth: Vén gazember* és március 21-én *Zilahy Lajos: Süt a nap* című vígjátékát mutatták be. E négy darab összesen 110 előadást ért meg, amiből a legtöbb a két utóbbira esik.

Magyar följújtás volt hat. Szeptember 1-én megnyitó előadásul *A dolovai nábob leánya* (Herczeg Ferenc), december 6-án *Czilley és a Hunyadiak* (Vörösmarty Mihály), december 21-én *Karácsonyi álom* (Gárdonyi Géza) és május 8-án *Annuska* (Gárdonyi) került följújtásra. S ugyancsak följújtásnak számít a klasszikus ciklusban *Bánk bán* és a *Csalódások*, melyek szintén új szereposztásban és új rendezésben kerültek színre. E hat darabot 29-szer adták elő.

Magyar műsordarab volt 16 s ezek a következők: *Aranyember* (Jókai), *Bizánc* és a *Gyurkovics leányok* (Herczeg), *Ellák* (Harsányi Kálmán), *Elnémult harangok* (Rákosi Viktor), *Ember tragédiája* (Madách), *Hazajáró lélek* (Zilahy), *Liliomfi* (Szigligeti), *Tolonc* (Tóth Ede), *Mohács* (Vojnovits Géza), *Uj rokon* (Csathó), *Hadifogoly* (Hevesi), *Vén bakancsos és fia a huszár* (Szigeti József), *Falu rossza* (Tóth Ede), *Tündérlak Magyarhonban* (magyarított Szentpéteri Zsigmond), *Májusfa* (Tóth László). Volt 69 előadás, melyből hatot a Vá-

Ezekon kívül volt még két *matiné*: november 8-án *Madách* és december 1-én *Vörösmarty emberkére*. Ezekkel együtt a magyar darabok előadása 210-re tehető, tehát jóval több, mint más években és majdnem kétszerese az idegen darabok előadásának.

Az idegen bemutatók száma ugyan eggyel több, mint a magyar, vagyis öt, de a megtartott előadások száma a magyarnak meggyedét sem éri el, tehát nem lehet mondani, hogy az idegenek tultengtek volna a magyarok kárára. Az öt idegen bemutató a következő: szeptember 21-én *A völégény* (Gogoly), február 29-én *Az élő holttest* (Tolsztoj), április 12-én *Az igazí passí* (Greban), június 13-án *A salamancai varázsló* (Cervantes), június 25-én *Solness építőmester* (Ibsen) került bemutatásra, e két utóbbi a klasszikus ciklus keretében. Ez öt darab 26 előadást ért meg.

Idegen följújtás volt 12 esetben. A följújtott darabok a következők: november 13-án *Hedda Gabler* (Ibsen), december 28-án *A nők barátja* (ifj. Dumas), február 8-án *Ódipusz király* (Shopoklesz) és *Mizantrop* (Moliér), május 16-án *Egy pohár víz* (Scribe), *Antonius és Kleopatra*, *Tévedések játéka* és *Makrancos hölgy* a Shakespeare-ciklusban, *A képzelt beteg* (Moliér), *Az élet álom* (Calderon), *A revizor* (Gogoly) és *Haramiák* (Schiller) a klasszikus ciklus során került följújtásra. E 12 darabot 44-szer adták elő.

Az idegen műsordarabok száma 21 és ezek a következők: *Hamlet, IV. Henrik, Julius Caesar, Leár király, III. Rikárd, Romeo és Julia, Szentiványi álom, Sok hűhó semmiért, Vihar Velencei kalmár, Viakereszt* (Shakespeare), *Cyrano de Bergerac* (Rostand), *Nora, Vadkacsa* (Ibsen), *Stuart Mária* (Schiller), *Tor-*

(Pierre Wolff), *Tanner John házassága* (Shaw), *Vasgyáros* (Ohnet), *Kaméliás hölgy* (ifj. Dumas). E 21 darab 77-szer került előadásra.

A Nemzeti Színház elmúlt évadjában tehát 357 előadás volt, mely 64 darabra esik. Ha a magyar szindarabok mennyiségét és előadás-számát a külföldiekével összehasonlítjuk, rögtön látjuk, hogy a 26 magyar darabbal szemben ugyan 38 külföldi áll, de viszont a magyar 210 s az idegen csak 147 előadással szerepel. Százalékban kifejezve, 62 százalék volt a magyar és 38 százalék az idegen előadás. De ebből is 25 százalék esik a klasszikusokra (Shakespeare, Sophoklesz, Molière, Greban, Calderon stb.), amelyeknek kultiválása a Nemzeti Színháznak elsőrendű feladata és csak 13 százalék a tulajdonképpeni idegen darabokra.

Mindezeket mérlegelve, megállapíthatjuk, hogy a Nemzeti Színház nem jött ellenkezésbe eredeti rendeltetésével. Az eredeti magyar darabokat nem nyomta el, a magyar dramairodalmat meg nem károsította, mert ahány elfogadott magyar darabja volt a színháznak, az valamennyi színre is került. A bemutatott és följújtott magyar darabokat olyan előadásban és szereposztásban hozták színre, hogy az már a külső sikernek biztos támasztékul szolgált. Ezekkel a parádés beállításokkal valósággal újra fölfedezte a szellemében is magyar — magyar szinpadí irodalmat, fölbresztette a közönség érdeklődését és vágyát a magyar darabok iránt és követésre méltó példát adott a többi színháznak. Az eddigiekből biztosan következtünk arra, hogy a jövőben a diadalmas magyar dramairodalom Hevesi igazgató vezetésével mellett még nagyobb tért fog hódítani a Nemzeti Színház hagyományoktól megszentelt